

Viešojo sektoriaus apskaitos ir finansinės atskaitomybės standartai

12-asis VSAFAS

„Ilgalaikis materialusis turtas“ (Žin., 2008, Nr. 55-2085)

Turinys

- Ilgalaikio materialiojo turto (IMT) pripažinimas ir pirminis įvertinimas
- Turto mainai
- IMT vertinimas po pirminio pripažinimo
- Įsigijimo savikainos metodas
- Tikrosios vertės metodas
- Vėlesnės su IMT susijusios išlaidos ir jų apskaita
- Nuostoliai dėl turto nuvertėjimo
- Nurašymas ir perleidimas
- Pagrindinės operacijos su IMT
- IMT grupės
- Informacijos pateikimas finansinių ataskaitų aiškinamajame rašte
- Baigiamosios nuostatos
- IMT verčių pagal grupes pasikeitimas per ataskaitinį laikotarpį
- Užduotys

Ilgalaikio materialiojo turto sąvoka

Ilgalaikis materialusis turtas – materialusis turtas, atitinkantis visus šiuos kriterijus:

1. skirtas tam tikroms savarankiškomis funkcijoms atlikti: prekėms gaminti, paslaugoms teikti, nuomoti ar administraciniams tikslams;
2. numatomas naudoti ilgiau nei vienus metus daugiau negu vieną veiklos ciklą;
3. IMT įsigijimo ar pasigaminimo savikaina yra ne mažesnė už Vyriausybės nustatytą minimalią VSS ilgalaikio materialiojo turto vertę*.

** Paskutinis kriterijus netaikomas nekilnojamam turtui, kilnojamosioms kultūros vertybėms ir transporto priemonėms.*

Ilgalaikio turto pripažinimas ir pirminis įvertinimas

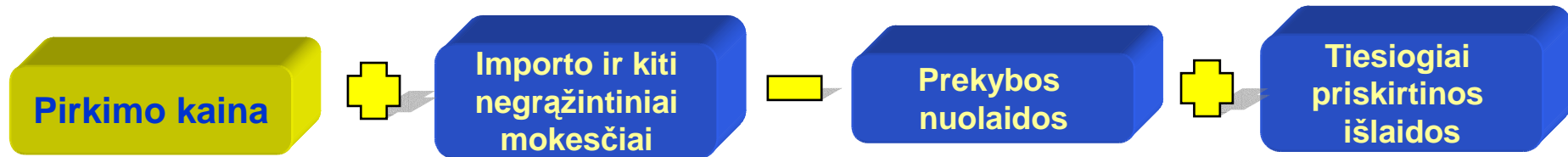
- IMT pripažįstamas ir registruojamas apskaitoje, jei jis atitinka IMT apibrėžimą ir šiuos IMT **pripažinimo kriterijus**:
 - *pagrįstai tikėtina, kad VSS būsimaisiais laikotarpiais iš turto gaus ekonominės naudos*;
 - Ekonominė nauda būsimaisiais laikotarpiais vertinama pagal IMT pirminio pripažinimo metu turimus įrodymus. Ji gali būti gaunama arba dėl padidėjusių pajamų, arba dėl galimybės teikti daugiau ar geresnės kokybės paslaugų, arba dėl sumažėjusių veiklos išlaidų. Taip pat tam tikri turto vienetai gali sudaryti galimybes vykdyti veiklą būsimaisiais laikotarpiais (pavyzdžiui, turtas, įsigytas gamtosaugos, darbo saugos ir kitais panašiais tikslais) ir taip netiesiogiai gauti ekonominės naudos. Paprastai pripažįstama, kad būsimaisiais laikotarpiais iš turto bus gaunama ekonominės naudos, kai su turtu susijusi rizika ir nauda perduota VSS.
 - *galima patikimai nustatyti turto įsigijimo ar pasigaminimo savikainą (bus plačiau paaiškinta kitoje skaidrėje)*;
 - *VSS turi teisę tuo turtu disponuoti (įskaitant teisę apriboti juo naudotis kitiems) ir jį kontroliuoti*.
 - VSS kontroliuoja turtą, jei jis turi teisę gauti iš jo ekonominės naudos būsimaisiais laikotarpiais ir apriboti jo naudojimą kitiems. Galimybė kontroliuoti turtą gali priklausyti nuo juridinių teisių į tą turtą atsiradimo arba nuo jų pasikeitimo.

Ilgalaikio turto pripažinimas ir pirminis įvertinimas (2)

- **Paprastai IMT įsigijimo ar pasigaminimo savikaina gali būti patikimai nustatyta, kai:**
 - turto įsigijimą patvirtina pirkimo–pardavimo ar kitoks turto įgijimo ar mainų sandoris;
 - savikaina gali būti patikimai įvertinta pagal darbo jėgos ir kitų reikalingų išteklių, sunaudotų kuriant IMT, įsigijimo sandorius;
 - nemokamai gavus turta, įsigijimo savikaina nustatoma atsižvelgiant į turto tikrąją vertę.
- **IMT vienetu** pripažįstamas visiškai užbaigtas įrenginys su visais jo įtaisais ir priklausiniais arba pavienis atskiros konstrukcijos daiktas, arba atskiras komplektas konstruktyviai sujungtų daiktų, sudarančių visumą ir drauge atliekančių tam tikrą darbą (pavyzdžiui, baldų komplektas), jei jo įsigijimo ar pasigaminimo savikaina yra ne mažesnė nei Vyriausybės nustatyta minimali turto vertė. VSS negali nustatyti kitos minimalios turto vertės nei Vyriausybės nustatyta minimali turto vertė.

Ilgalaikio turto pripažinimas ir pirminis įvertinimas (3)

Įsigijimo savikainos sudėtis

Tiesiogiai priskirtinų išlaidų pavyzdžiai yra:

- žemės sklypo ir aikštelės paruošimo išlaidos;
- ilgalaikio materialiojo turto atvežimo iki pirminės jo montavimo (statymo) vietos išlaidos;
- sumontavimo, instaliavimo, remonto, atlikto iki turto naudojimo pradžios, pirminių apmokymų dirbti su turtu išlaidos ir kitos turto paruošimo naudoti išlaidos;
- projektavimo darbų išlaidos;
- turto išbandymo ir paleidimo išlaidos, skirtos nustatyti, ar ilgalaikis materialusis turtas tinkamai veikia;
- turto registravimo išlaidos;
- įvertintos turto išmontavimo (nugriovimo) ir vietos sutvarkymo išlaidos, jei jos pripažįstamos ir apskaitoje registruojamos kaip atidėjiniai, remiantis 18-uoju VSAFAS „Atidėjiniai, neapibrėžtieji įsipareigojimai, neapibrėžtasis turtas ir įvykiai pasibaigus ataskaitiniam laikotarpiui“.

Ilgalaikio turto pripažinimas ir pirminis įvertinimas (4)

- Į IMT įsigijimo savikainą **neįtraukiamos**, o nurašomos į sąnaudas tą ataskaitinį laikotarpį, kai patiriamos, šios išlaidos:
 - išlaidos, patiriamos nuo tada, kai turtas tampa tokios būklės, kad galima pradėti jį naudoti;
 - išlaidos, kurios nėra būtinos norint paruošti turtą numatomam naudojimui;
 - išlaidos, patirtos veiklos pradžioje, prieš turtui pasiekiant planuotą pajėgumą;
 - palūkanos ir kitos skolinimosi išlaidos, tokios kaip paskolos sutarties administravimo mokestis ir pan.;
 - administracinės ir kitos bendrosios pridėtinės išlaidos, išskyrus atvejus, kai jos gali būti tiesiogiai susiejamos su turto įsigijimu ar paruošimu naudoti.
- Jeigu turtas įsigyjamas išsimokėtinai per ilgesnį nei 12 mėnesių laikotarpį ir sutartyje nurodytos palūkanos reikšmingai skiriasi nuo rinkos palūkanų normos arba nėra nurodytos, turto įsigijimo savikaina apskaičiuojama **diskontuojant** visą mokėtiną sumą iki dabartinės vertės, taikant rinkos palūkanų normą. Šios sumos ir bendros mokėjimo sumos skirtumas jo apskaičiavimo metu į apskaitą netraukiamas, o pripažįstamas **palūkanų sąnaudomis** per išsimokėjimo laikotarpį.
- **Išankstiniai mokėjimai** už ilgalaikį materialųjį turtą, **taip pat gautas, bet dar nepradėtas naudoti, nebaigtas statyti ar komplektuoti turtas** apskaitoje ir finansinėse ataskaitose priskiriamas ilgalaikiam materialiajam turtui.

Ilgalaikio turto pripažinimas ir pirminis įvertinimas (5)

Nemokamai gauto turto apskaita

- IMT, gautas iš kito VSS teisės aktų nustatyta tvarka, kuriam iki perdavimo buvo taikomas įsigijimo savikainos metodas, apskaitoje **registruojamas tokia pačia įsigijimo savikaina**, kokia jis buvo užregistruotas perduodančio, VSS apskaitoje. Perimantis turtą VSS taip pat registruoja sukauptą nusidėvėjimo ir nuvertėjimo sumas turto perdavimo dieną. Tokio turto naudingo tarnavimo laikas turi būti lygus likusiam jo naudingo tarnavimo laikui. Perimto turto balansinė vertė perėmimo momentu taip pat registruojama kaip finansavimo sumos remiantis 20-uoju VSAFAS „Finansavimo sumos“.
- Gauta IMT, kuriam iki perdavimo buvo taikomas tikrosios vertės metodas, **įsigijimo savikaina** perėmimo momentu yra **prilyginama tikrajai vertei**, kuria šis turtas buvo registruotas perduodančio VSS apskaitoje (turtą perduodantis subjektas turto perdavimo priėmimo akte turi nurodyti tikrąją turto vertę). Tokia pati suma registruojama kaip finansavimo sumos remiantis 20-uoju VSAFAS „Finansavimo sumos“.
- Nemokamai gauto arba įgyto ne už rinkos kainą IMT tikroji vertė atitinka rinkos vertę, jei rinkoje yra aktyviai prekiaujama šiuo turtu. Jei, nemokamai perduodant turtą, dokumente, patvirtinančiame turto perdavimą, nurodoma vertė neatitinka tikrosios to turto vertės, turto vienetas turi būti registruojamas apskaitoje **tikraja verte**.

Ilgalaikio turto pripažinimas ir pirminis įvertinimas (6)

Nemokamai gauto turto apskaita (tęsinys)

- VSS, norėdamas patvirtinti nustatomą IMT tikrąją vertę, privalo turėti bent vieną iš šių vertę patvirtinančių dokumentų ar informaciją:
 - nepriklausomų turto vertintojų ataskaitą, kurioje nurodyta tikroji šio VSS turto vertė;
 - komercinius ar kitus pasiūlymus, gautus iš kelių tiekėjų, kuriais patvirtinama, už kiek rinkoje galima įsigyti tokį patį ar panašų IMT;
 - žiniasklaidoje ar kitose informavimo priemonėse skelbiamą tokio paties ar panašaus IMT vertę;
 - aukcionų ar kitų viešųjų pardavimų skelbiamą tokio paties ar panašaus IMT vertę;
 - tiekėjų viešai publikuojamą tokio paties ar panašaus IMT vertę;
 - nepriklausomų turto vertintojų ataskaitose skelbiamą tokio paties ar panašaus IMT vertę ir pan.

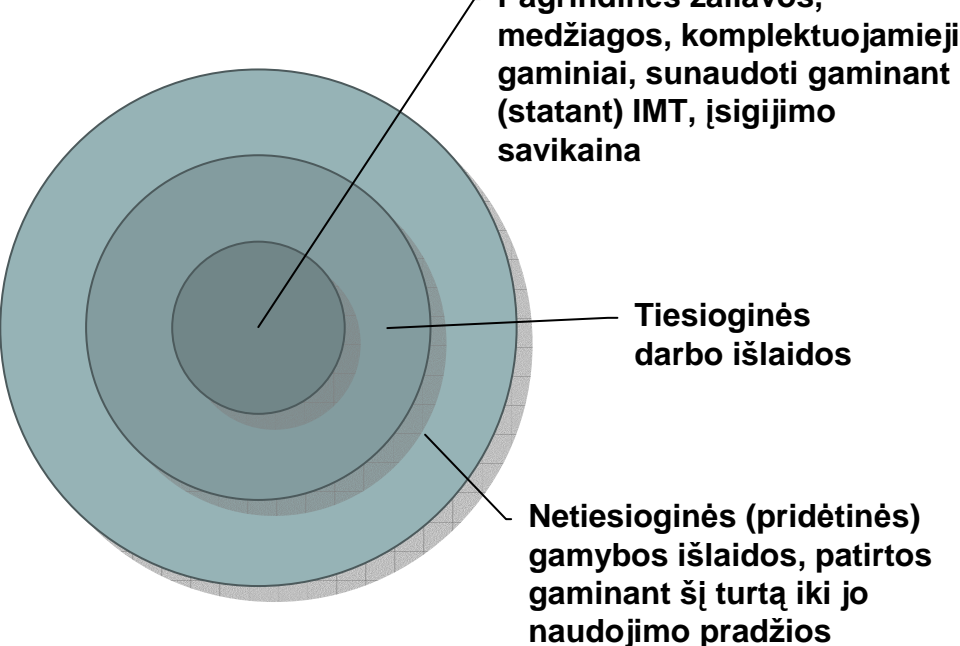
Ilgalaikio turto pripažinimas ir pirminis įvertinimas (7)

Nemokamai gauto turto apskaita (tęsinys)

- Kai IMT yra gautas nemokamai kitu būdu, nei nustatyta ankstesniuose punktuose, arba įsigytas už simbolinį atlygį, jo įsigijimo savikaina laikoma **tikroji vertė** turto įsigijimo dieną, jei tikrąją vertę įmanoma patikimai nustatyti. Tokiu atveju faktiškai sumokėtos (mokėtinos) sumos ir tikrosios turto vertės įsigijimo dieną skirtumas, jei turtas įsigytas už simbolinį atlygį, arba visa tikroji turto vertė įsigijimo dieną, jei turtas gautas nemokamai, apskaitoje registruojama kaip finansavimo sumos.
- Tuo atveju, kai tikrosios vertės negalima patikimai nustatyti, nemokamai gautas turtas apskaitoje registruojamas **simboline vieno lito verte**, o už simbolinį atlygį įsigytas turtas apskaitoje registruojamas to **simbolinio atlygio verte**.

Ilgalaikio turto pripažinimas ir pirminis įvertinimas (8)

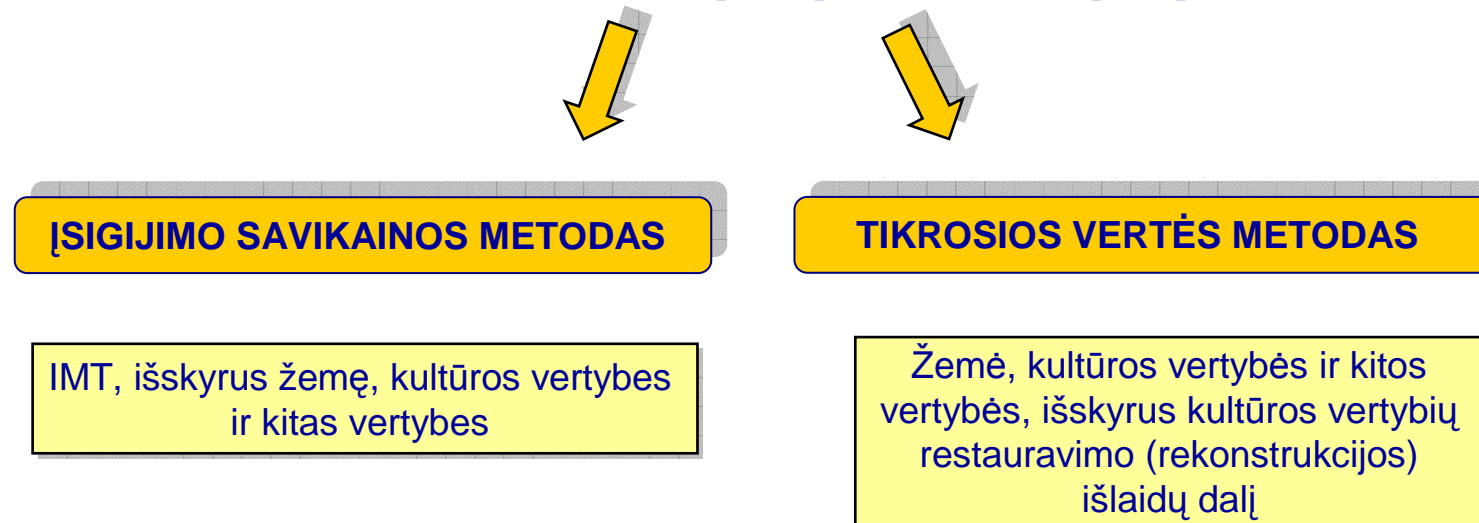
VSS pasigaminto IMT apskaita

- VSS pasigamintas (pasistatytas) IMT apskaitoje registruojamas pagaminimo savikaina, kuri nustatoma remiantis tais pačiais principais, kaip ir įsigyjant turtą.
 - IMT pagaminimo savikaina nustatoma *prie pagrindinių žaliavų, medžiagų, komplektuojamųjų gaminių, sunaudotų jį gaminant (statant), įsigijimo savikainos pridėdant tiesiogines darbo ir netiesiogines (pridėtines) gamybos išlaidas, patirtas gaminant šį turtą iki jo naudojimo pradžios, kai jas galima patikimai įvertinti.*
-
- Į IMT pagaminimo savikainą traukiamos **tiktai faktinės** VSS patirtos išlaidos.
 - IMT pagaminimo savikaina negali būti didinama antkainiais, *pavyzdžiui, dėl to, kad analogiškas turtas rinkoje parduodamas didesne kaina nei faktinė pagaminimo savikaina ar dėl kitų priežasčių.*

Turto mainai

- Kai IMT įsigyjamas mainais už jį perduodant kitos paskirties IMT ar kitą turta, mainais gauto turto **įsigijimo savikaina yra lygi mainais atiduoto turto tikrajai vertei** perdavimo metu, pakoreguotai gauta ar sumokėta pinigų ar pinigų ekvivalentų suma. Skirtumas tarp atiduoto turto tikrosios vertės ir jo likutinės vertės mainų dieną apskaitoje registruojamas kaip **pelnas (nuostoliai) iš turto pardavimo** ir rodomas veiklos rezultatų ataskaitoje.
 - Jei mainais atiduoto turto tikroji vertė negali būti patikimai įvertinta, naujo turto įsigijimo savikaina yra prilyginama mainais atiduoto turto balansinei vertei.
 - Jeigu keičiantis turtu dar atsiskaitoma ir pinigais, laikoma, kad mainomas turtas nėra panašios vertės, todėl turi būti taikomos šio punkto nuostatos.
- Kai IMT įsigyjamas mainais į panašų turta, atliekanti panašias funkcijas tokioje pačioje veikloje ir turintį panašią tikrąją vertę, arba į panašaus turto dalį, tokiu atveju pelnas ar nuostoliai iš turto mainų neatsiranda, o naujo turto **įsigijimo savikaina yra prilyginama mainais atiduoto turto balansinei vertei**.
 - Jei mainais atiduodamo turto tikroji vertė yra mažesnė už jo balansinę vertę, pirmiausia turta atiduodantis VSS registruoja atiduodamo turto nuvertėjimą, o tada gautą turta įtraukia į apskaitą atiduoto turto balansine verte, apskaičiuota atėmus užregistruotą turto nuvertėjimą.

Ilgalaikio turto vertinimas po pirminio pripažinimo

- Po pirminio pripažinimo IMT, išskyrus žemę, kultūros vertybes ir kitas vertybes, finansinėse ataskaitose yra rodomas įsigijimo savikaina, atėmus sukauptą nusidėvėjimo ir turto nuvertėjimo sumą (**įsigijimo savikainos metodas**).
- Žemė, kultūros vertybės ir kitos vertybės, išskyrus kilnojamųjų kultūros vertybių konservavimo ir restauravimo, o nekilnojamųjų kultūros vertybių tvarkybos išlaidų dalį, kuria buvo padidinta šio IMT vertė, po pirminio pripažinimo finansinėse ataskaitose yra rodomos tikraja verte (**tikrosios vertės metodas**).

Įsigijimo savikainos metodas

Nusidėvėjimo metodas ir nusidėvėjimo skaičiavimas

- IMT nudėvimoji vertė turi būti nuosekliai paskirstoma per visą turto naudingo tarnavimo laiką.
- Konkretaus IMT vieneto nusidėvėjimas pradedamas skaičiuoti nuo kito mėnesio 1 dienos, kai turtas pradedamas naudoti. Nusidėvėjimas nebeskaičiuojamas nuo kito mėnesio 1 dienos, kai naudojamo ilgalaikio materialiojo turto likutinė vertė sutampa su jo likvidacine verte, kai turtas perleidžiamas, nurašomas arba kai apskaičiuojamas ir užregistruojamas to turto vieneto nuvertėjimas, lygus jo likutinės vertės sumai.
- VSS veikloje nebenaudojamam (pvz., pripažintam nereikalingu, netinkamu (negalimu) naudoti) ir laikomam parduoti IMT vienetai nusidėvėjimas neskaičiuojamas nuo kito mėnesio, kai turtas nebenaudojamas, pirmos dienos. Ši nuostata netaikoma laikinai nenaudojamam IMT.
- Taikomi šie IMT **nusidėvėjimo skaičiavimo metodai**:
 - tiesiogiai proporcingas (tiesinis);
 - produkcijos vienetų.

Įsigijimo savikainos metodas (2)

Tiesiogiai proporcingas (tiesinis) nusidėvėjimo skaičiavimo metodas:

$$N = (V_1 - V_2) / T$$

*N – metinė nusidėvėjimo suma;
V1 – ilgalaikio materialiojo turto įsigijimo ar pasigaminimo savikaina;
V2 – ilgalaikio materialiojo turto likvidacinė vertė;
T – naudingo tarnavimo laikas metais.*

Produkcijos vienetų metodas:

$$N = \frac{(V_1 - V_2) \times P}{P_{\max}}$$

*N – nusidėvėjimo suma, tenkanti pagamintai produkcijai (atliktoms paslaugoms);
V1 – ilgalaikio materialiojo turto įsigijimo ar pasigaminimo savikaina;
V2 – ilgalaikio materialiojo turto likvidacinė vertė;
P – per ataskaitinį laikotarpį pagamintos produkcijos (atliktų paslaugų) kiekis;
Pmax – maksimalus ilgalaikio turto objektu pagamintos produkcijos (atliktų paslaugų) kiekis.*

- IMT **likvidacinę vertę** nustato pats VSS, atsižvelgdamas į turto tikrąją vertę jo naudingo tarnavimo laiko pabaigoje. Jei yra kontroliuojantysis VSS, nustatydamas likvidacinę vertę VSS turi suderinti šią vertę su jį kontroliuojančiu VSS.
- Kiekvieną mėnesį nusidėvėjimo suma turi būti pripažįstama **nusidėvėjimo sąnaudomis**, išskyrus atvejus, kai nusidėvėjimo sąnaudos įtraukiamos į kito turto pasigaminimo savikainą.
- Jei buvo pripažintas IMT **nuvertėjimas**, nusidėvėjimo suma nuo kito mėnesio 1 dienos turi būti sumažinta tam laikotarpiui tenkančia nuvertėjimo dalimi, kuri buvo apskaičiuota, paskirstant nuvertėjimo sumą per likusį naudingo tarnavimo laiką, kaip numatyta 22-ajame VSAFAS „Turto nuvertėjimas“.

Įsigijimo savikainos metodas (3)

Nustatant IMT naudingo tarnavimo laiką, turi būti atsižvelgiama į:

- numatomą turto naudojimo trukmę ir intensyvumą VSS veikloje;
 - tipinį naudojant šį turtą gaunamų produktų gyvavimo ciklą ir informaciją apie panašaus turto, kurį naudojant atliekamos panašios funkcijos, naudingo tarnavimo laiką;
 - techninį, technologinį arba kitokį senėjimą;
 - išlaidų turto priežiūrai, reikalingų, kad šis turtas teiktų ekonominę naudą ateityje, lygi, taip pat VSS gebėjimą ir ketinimą siekti šio lygio;
 - laikotarpį, kuriuo numatoma kontroliuoti turtą, ir kitus teisinius arba panašius turto naudojimo apribojimus, *pvz., finansinės nuomos (lizingo) sutarčių pabaigos datas, kai laikotarpio pabaigoje nuosavybės teisė neperduodama*;
 - tai, ar turto naudingo tarnavimo laikas priklauso nuo kito šio VSS naudojamo turto naudingo tarnavimo laiko;
 - Vyriausybės nustatytus IMT nusidėvėjimo ekonominius normatyvus.
- Gali būti tiek ekonominių, tiek teisinių veiksmų, kurie turi įtakos IMT naudingo tarnavimo laikui. **Ekonominiai veiksniai** turi įtakos laikotarpiui, per kurį VSS gaus ekonominę naudą ateityje, naudodamas IMT. **Teisiniai veiksniai** gali turėti įtakos laikotarpiui, per kurį VSS galės šią naudą kontroliuoti, trukmei. IMT naudingo tarnavimo laikas yra tas ekonominių ar teisinių veiksmų nulemtas laikotarpis, kuris yra trumpesnis.

Įsigijimo savikainos metodas (4)

- IMT naudingo tarnavimo laikas, nustatytas **atsižvelgiant į sutartines ar kitas juridines teises**, neturi būti ilgesnis už šių teisių galiojimo laikotarpį, tačiau, jei VSS numato šį turtą naudoti trumpiau, jis gali būti trumpesnis.
- **Pavyzdys:** VSS pagal 5 metų finansinės nuomos (lizingo) sutartį įsigyja ilgalaikio turto vienetą. Pagal šią sutartį VSS gali neperimti nuosavybės teisių pasibaigus sutarties laikotarpiui. Įprastai tokio turto vieneto naudingo tarnavimo laikas būtų 8 metai, tačiau dėl finansinės nuomos (lizingo) sutarties nuostatų VSS turėtų nustatyti ne ilgesnį negu 5 metų turto vieneto naudingo tarnavimo laiką.
- Jeigu **sutartinių arba kitų juridinių teisių galiojimo laikotarpio pratęsimo** išlaidos yra reikšmingos, tada šio laikotarpio pratęsimas iš esmės tolygus naujo IMT įsigijimui, todėl apskaitoje turi būti registruojamas naujas IMT vienetas, kurio įsigijimo savikaina bus lygi šioms pratęsimo išlaidoms. Šiuo atveju nustatant naudingo tarnavimo laiką anksčiau užregistruotam turto vienetai į vėlesnį teisių galiojimo pratęsimo laikotarpį neatsižvelgiama.
- **Naudingo tarnavimo laikas ir likvidacinė vertė turi būti peržiūrimi** ir, jei reikia, **patikslinami kiekvienų finansinių metų pabaigoje**, atsižvelgiant į reikšmingai pasikeitusias vidaus ir išorės aplinkybes. IMT naudingo tarnavimo laikas nustatomas pagal Vyrausybės nustatytus nusidėvėjimo ekonominius normatyvus, tais atvejais, kai nėra kitų objektyvių priežasčių ir įrodymų (sutartyse ar kituose dokumentuose nėra nustatytas turto naudojimo ar galiojimo laikas), dėl kurių būtų nustatomas kitoks naudingo tarnavimo laikas.

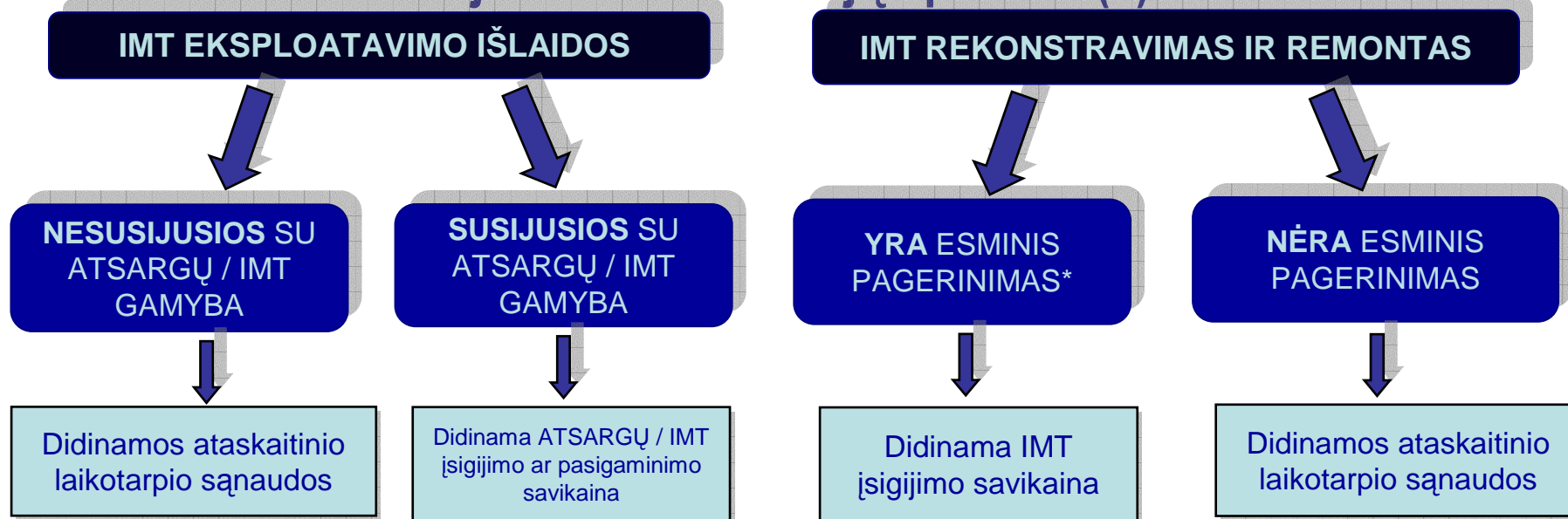
Tikrosios vertės metodas

- IMT vienetai, kurių apskaitai taikomas tikrosios vertės metodas, pirminio pripažinimo metu apskaitoje registruojami įsigijimo ar pasigaminimo savikaina, o **po pirminio pripažinimo finansinėse ataskaitose parodomi tikraja verte.** Tokio turto nusidėvėjimas neskaičiuojamas.
 - Žemės tikroji vertė yra nustatoma remiantis nekilnojamojo turto registrą tvarkančio subjekto atliekamo masinio vertinimo duomenimis, panaudojant *žemės verčių žemėlapi*, išskyrus atvejus, kai VSS turi kitų patikimų duomenų žemės tikrajai vertei nustatyti, pvz., nepriklausomų sertifikuotų *turto vertintojų nustatytą atskiro žemės ploto rinkos vertę.*
 - Kilnojamųjų ir nekilnojamųjų kultūros vertybių ir kitų vertybių tikroji vertė nustatoma remiantis *draudžiamąja verte*, jei šie objektai ir vertybės yra apdrausti ilgalaikiu draudimu.
 - Tuo atveju, jei kultūros vertybių ir kitų vertybių tikroji vertė negali būti patikimai įvertinta, kultūros vertybės apskaitoje registruojamos ir finansinėse ataskaitose rodomos taip:
 - verte, kuri yra nustatoma remiantis to turto *registrą tvarkančio subjekto atliekamo vertinimo duomenimis*;
 - *įsigijimo savikaina*, jei ji gali būti patikimai įvertinta;
 - *simboline vieno lito verte*, jei įsigijimo savikaina yra lygi nuliui arba taip pat negali būti patikimai įvertinta.

Tikrosios vertės metodas (2)

- VSS patikrina tikrąją vertę kiekvienų finansinių metų pabaigoje, prieš rengdamas metines finansines ataskaitas. Tikroji vertė taip pat turi būti koreguojama **per ataskaitinį laikotarpį, jei VSS gavo naujos informacijos**, kuria remiantis tikrosios vertės pasikeitimas yra reikšmingas.
- Tikrosios vertės pokytis (padidėjimas ir sumažėjimas) apskaitoje registruojamas tiesiogiai grynajame turte, *tikrosios vertės rezervo sąskaitoje*.
- Nurašant ar parduodant tokį turtą, tikrosios vertės rezervo dalis, susijusi su šiuo turtu, turi būti perkeliama į *sukaupto perviršio ar deficito sąskaitą*.

Vėlesnės su IMT susijusios išlaidos ir jų apskaita (1)

- IMT **eksploatavimo išlaidos** priskiriamos to ataskaitinio laikotarpio, kuriuo jos buvo patirtos, sąnaudoms, jeigu jos nepriskiriamos pagamintų atsargų ar kito IMT pasigaminimo savikainai.
- IMT **rekonstravimo, remonto** ir pan. atliktų darbų išlaidų registravimas apskaitoje priklauso nuo tų darbų suteikiamo rezultato:
 - *esminio pagerinimo* išlaidos apskaitoje registruojamos didinant atitinkamo IMT įsigijimo savikainą;
 - jei atlikti darbai *nėra esminis turto pagerinimas*, tokios išlaidos nurašomos į sąnaudas tą ataskaitinį laikotarpį, kai patiriamos.

***Esminis ilgalaikio turto pagerinimas** – atlikti darbai, kurie padidino turimo ilgalaikio turto funkcijų apimtį arba reikšmingai pailgino nustatytą jo naudingo tarnavimo laiką ir (arba) pagerino naudingąsias savybes.

Vėlesnės su IMT susijusios išlaidos ir jų apskaita (2)

- Jei atlikus esminį turto pagerinimą buvo **prailgintas naudingo tarnavimo laikas**, šio turto likutinė vertė po esminio turto pagerinimo turi būti nudėvėta per iš naujo nustatytą naudingo tarnavimo laiką. Nusidėvėjimo skaičiavimas tikslinamas. *Pvz., pastato remontas, kuris pailgina jo naudingo tarnavimo laiką.*
- Jei atlikus esminį turto pagerinimą naudingo **tarnavimo laikas nebuvo prailgintas**, šio turto likutinė vertė po esminio turto pagerinimo turi būti nudėvėta per likusį naudingo tarnavimo laiką. *Pvz., pastato plastikinių langų pakeitimas.*
- **Kilnojamųjų kultūros vertybių** konservavimo ir restauravimo bei **nekilnojamųjų kultūros vertybių** tvarkybos darbų išlaidos, kurios yra laikomos esminiu turto pagerinimu, apskaitoje registruojamos didinant šio IMT vertę (registruojant atskirą (papildomą) IMT vieneta).
- Jei VSS, siekdamas įgyvendinti viešąjį interesą, atlieka turto, kurio **nevaldo, nesinaudoja (nesinuomoja ar kitaip nesinaudoja) ir nedisponuoja** juo, esminio pagerinimo darbus, išlaidas šiems darbams atlikti pripažįsta IMT ir savo apskaitoje registruoja atskirą turto vieneta, kurį nudėvi per naudingo tarnavimo laiką.

Vėlesnės su IMT susijusios išlaidos ir jų apskaita (3)

- Atliktų reikšmingų (**ilgalaikių**) žemės gerinimo darbų (pvz., žemės sklypo melioravimo darbai) išlaidos apskaitoje registruojamos didinant žemės vertę. Nereikšmingų (**trumpalaikio naudingumo**) žemės gerinimo darbų (pvz., akmenų rinkimas, šienavimas ir pan.) išlaidos nurašomos į sąnaudas tą ataskaitinį laikotarpį, kai patiriamos.
- Jei dėl avarijos ar kitų priežasčių sugadinto turto **remonto išlaidas kompensuoja draudimo įmonė**, remonto išlaidos turi būti sumažintos kompensuojama suma. Kompensacijos perviršis pripažįstamas ataskaitinio laikotarpio pajamomis.
- **Išsinuomoto turto eksploatavimo ir paprastojo remonto** išlaidos (jei jų nekompensuoja nuomotojas) pripažįstamos nuomininko veiklos sąnaudomis, jeigu jos nepriskiriamos pagamintų atsargų ar kito IMT pasigaminimo savikainai.
- **Jei nuomotojas nekompensuoja** nuomininko patirtų esminio pagerinimo išlaidų, šias išlaidas nuomininkas registruoja kaip atskirą ilgalaikio materialiojo turto vieneta ir pripažįsta nusidėvėjimo sąnaudas per likusį nuomos laikotarpį.
- **Jei nuomotojas sutinka kompensuoti** patirtas eksploatavimo išlaidas ir (arba) atlikto esminio pagerinimo arba paprastojo remonto darbų vertę arba atitinkama suma sumažinti nuomos mokestį, nuomininkas remonto išlaidas apskaitoje registruoja kaip gautiną sumą iš nuomotojo. Nuomotojas remonto išlaidas apskaitoje registruoja vėlesnių su ilgalaikiu materialiuoju turtu susijusių išlaidų apskaitos tvarka.

Nuostoliai dėl turto nuvertėjimo

- Sudarydamas finansines ataskaitas, VSS turi nustatyti, ar ataskaitinio laikotarpio pabaigoje yra ilgalaikio materialiojo turto nuvertėjimo požymių, remdamasis 22-uoju VSAFAS „Turto nuvertėjimas“ nuostatomis.
- Jeigu tokių požymių yra, VSS turi *nustatyti šio turto atsiperkamąją vertę, palyginti ją su turto balansine verte ir apskaitoje registruoti turto nuvertėjimo nuostolius* remdamasis minėtojo standarto nuostatomis.

Nurašymas ir perleidimas

- IMT turi būti **nurašomas** iš apskaitos šiais atvejais:
 - jį perleidžiant;
 - kai Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka pripažintas nereikalingu arba netinkamu (negalimu) naudoti valstybės ir savivaldybių turtas išimamas iš apyvartos;
 - jei šis turtas nebeatitinka IMT pripažinimo kriterijų, išskyrus valstybės ir savivaldybių turtą;
 - jei šis turtas yra prarandamas dėl vagysčių, stichinių nelaimių ar kitų panašių priežasčių, tačiau tik po teismo ar atitinkamos institucijos sprendimo. Iki šio sprendimo priėmimo toks turtas apskaitoje registruojamas išieškotinių sumų už padarytą žalą sąskaitoje.
- *Nurašius nevisiškai nudėvėtą IMT*, pripažįstamos kitos veiklos sąnaudos, lygios šio turto balansinei vertei.
- VSS įsigytas perduoti naujas turtas registruojamas ilgalaikio materialiojo turto klasės sąskaitose, kaip ir įsigytas naudoti savo veikloje, ir laikomas joje iki perdavimo. VSS veikloje nebenaudojamas ir laikomas perduoti arba perduoti IMT vienetas paliekamas toje pačioje ilgalaikio materialiojo turto grupėje, kurioje buvo registruotas anksčiau. Sudarydamas finansines ataskaitas VSS privalo patikrinti tokio turto atsiperkamąją vertę ir apskaitoje užregistruoti turto nuvertėjimo nuostolius, jei tokie atsirado, remdamasis 22-ojo VSAFAS „Turto nuvertėjimas“ nuostatomis.

Pagrindinės operacijos su IMT

- Įsigijimas
 - D 1 Ilgalaikis turtas
 - K 6/1 Mokėtinos sumos / išankstiniai apmokėjimai už ilgalaikį turta
- Įsigijimas neatlygintinai ne iš VSS
 - D 1 Ilgalaikis turtas
 - K 4 Finansavimo sumos (gautos)
- Įsigijimas neatlygintinai iš VSS
 - D 1 Ilgalaikis turtas (įsigijimo savikaina)
 - K 1 Ilgalaikis turtas (sukauptas nusidėvėjimas)
 - K 1 Ilgalaikis turtas (nuvertėjimas)
 - K 4 Finansavimo sumos (gautos)
- Nusidėvėjimo skaičiavimas
 - D 8 Ilgalaikio turto nusidėvėjimo ir amortizacijos sąnaudos
 - K 1 Ilgalaikis turtas
 - D 4 Finansavimo sumos ...(panaudotos)
 - K 7 Finansavimo pajamos
- Nuvertėjimo skaičiavimas
 - D 8 Nuvertėjimo, nurašytų sumų, atidėjinių sąnaudos
 - K 1 Ilgalaikis turtas
 - D 4 Finansavimo sumos..... (panaudotas)
 - K 70 Finansavimo pajamos
- Turto nurašymas
 - D 8 Nuvertėjimo, nurašytų sumų, atidėjinių sąnaudos
 - K 1 Ilgalaikis turtas
 - D 4 Finansavimo sumos..... (panaudotas)
 - K 7 Finansavimo pajamos
- Turto pardavimas
 - D 2 Gautinos sumos
 - K 1 Ilgalaikis turtas
 - D/K 8/7 Nuostolis /pelnas iš ilgalaikio turto perleidimo
 - D 4 Finansavimo sumos..... (panaudotas)
 - K 7 Finansavimo pajamos (likutinei vertei)

Ilgalaikio materialiojo turto grupės

- žemė;
- pastatai – gyvenamieji, gamybiniai, administraciniai ir kiti pastatai, išskyrus nekilnojamąsias kultūros vertybes;
- infrastruktūros ir kiti statiniai – infrastruktūros statiniai, t. y. keliai, tiltai, viadukai, tuneliai, komunikacijos tinklai, kanalizacijos sistemos, vandens, elektros energijos tiekimo sistemos ir kiti statiniai, išskyrus pastatus, nekilnojamąsias kultūros vertybes;
- nekilnojamosios kultūros vertybės – kultūros paveldo objektas, įregistruotas Kultūros vertybių registre ir kitoks kultūrinę vertę ar visuomeninę reikšmę turintis statinys.
- mašinos ir įrenginiai – gamybos mašinos ir įrenginiai, ginkluotė ir karinė technika, medicinos įranga ir kitas panašus ilgalaikis materialusis turtas;
- transporto priemonės – lengvieji ir krovininiai automobiliai, autobusai ir kitos transporto priemonės, skirtos žmonėms ir kroviniams pervežti;
- kilnojamosios kultūros vertybės – vertybė, įrašyta į Kultūros vertybių registrą Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka, nacionalinis publikuotų dokumentų archyvinis fondas, kurį siekiama išsaugoti kaip kultūros paveldą, bibliotekų fondai, apimantys senus, retus ir ypač vertingus spaudinius ir rankraščius, kitus senus vertingus dokumentus, ir muziejinė vertybė pagrindiniame ir pagalbiniame fonduose, išskyrus biologinį turtą.
- baldai ir biuro įranga – biuro baldai, kompiuterinė ir kita biuro įranga, inventoriūs ir kitas panašus ilgalaikis materialusis turtas, išskyrus kilnojamąsias kultūros vertybes;
- kitas IMT – įvairus kitas IMT, atitinkantis nurodytus šiame standarte IMT pripažinimo kriterijus ir nepriskirtas prie kitų IMT grupių, pvz., bibliotekų fondai, scenos meno priemonės ir pan., išskyrus kilnojamąsias kultūros vertybes. Prie šios grupės taip pat priskiriamos kitos vertybės, pvz., vertingos kolekcijos ir juvelyriniai dirbiniai, pagaminti iš brangakmenių ir tauriųjų metalų;
- nebaigta statyba ir išankstiniai apmokėjimai – visos statybos, montavimo ir kitos panašios išlaidos, patirtos, iki ilgalaikio materialiojo turto vienetas bus paruoštas naudoti, kaip yra numatęs VSS, ir išankstiniai apmokėjimai už ilgalaikį materialųjį turtą, kuriam taikomas šis standartas, iki šis turtas bus gautas ir paruoštas naudoti.

Informacijos pateikimas finansinių ataskaitų aiškinamajame rašte

- IMT apskaitos politika ir jos keitimas, taip pat kiekvienos IMT grupės, jei VSS turi tos grupės IMT, naudingo tarnavimo laikas.
- VSS, turintis IMT, priskirto žemės ir kultūros vertybių ar kitų vertybių grupėms, taip pat turi nurodyti:
 - paskutinę tikrosios vertės nustatymo datą;
 - kultūros vertybių ir kitų vertybių, kurių tikroji vertė buvo nustatyta remiantis draudžiamąja verte, balansinę vertę;
 - kultūros vertybių ir kitų vertybių, apskaitoje užregistruotų simboliu vieno lito verte, bendrąją vertę.
- VSS, **rengiantys aukštesniojo lygio finansines ataskaitas**, taip pat turi pateikti nusidėvėjimo sąnaudų paskirstymą pagal veiklos rezultatų ataskaitos eilutes.

Informacijos pateikimas finansinių ataskaitų aiškinamajame rašte (2)

- **VSS taip pat privalo pateikti:**
 - turto, kuris yra visiškai nudėvėtas, tačiau vis dar naudojamas VSS veikloje, įsigijimo ar pasigaminimo savikainą;
 - turto, kurio kontrolę riboja sutartys ar teisės aktai, ir turto, užstatyto kaip įsipareigojimų įvykdymo garantija, likutinę vertę;
 - turto, kuris nebe naudojamas VSS veikloje ir laikomas parduoti, likutinę vertę;
 - turto, kuris laikusiai nenaudojamas VSS veikloje, likutinę vertę;
 - žemės ir pastatų, kurie nenaudojami VSS įprastinėje veikloje ir laikomi vien tik pajamoms iš nuomos ir (arba) vertės padidėjimo gauti, likutinę vertę;
 - pagal finansinės nuomos (lizingo) sutartis įsigyto turto pagal grupes likutinę vertę, kurio finansinės nuomos (lizingo) sutarties laikotarpis nėra pasibaigęs;
 - kultūros vertybių likutinę vertę paskutinę ataskaitinio laikotarpio dieną, atskiriant kilnojamąsias ir nekilnojamąsias vertybes;
 - sutarčių, pasirašytų dėl IMT įsigijimo ateityje, bendrą vertę paskutinę ataskaitinio laikotarpio dieną;
 - turto pergrupavimo iš vienos turto grupės į kitą (išskyrus perkėlimą iš nebaigtos statybos ir išankstinių apmokėjimų grupės) priežastis.

Baigiamosios nuostatos

- VSS, taikydamas šį standartą pirmą kartą, inventorizuoja turimus ataskaitinio laikotarpio pradžioje IMT vienetus ir įvertina juos pagal šio standarto reikalavimus.
- Pirmą kartą inventorizuojami ir registruojami apskaitoje turto vienetai, priskirti prie žemės, pastatų, infrastruktūros ir kitų statinių grupių, vertinami pagal šio standarto nuostatas. Jei pagal šio standarto nuostatas turto vertinti neįmanoma, atskirų grupių turto vienetų vertinimo metodikas VSS gali parengti institucijos, kurioms pavesta įgyvendinti valstybės politiką atitinkamose valdymo srityse.
- Jei įvertinant kitus IMT vienetus, trūksta duomenų ir dėl to kai kurių IMT vienetų neįmanoma įvertinti pagal šio standarto reikalavimus, jie apskaitoje registruojami simboline vieno lito verte, ir šis faktas pažymimas aiškinamajame rašte. IMT vienetai, neatitinkantys šiame standarte nustatytų IMT pripažinimo kriterijų, yra pergrupuojami arba nurašomi laikantis VSAFAS reikalavimų, o informacija apie tai pateikiama aiškinamajame rašte.
- Taikant šį standartą pirmą kartą, kiti teisės aktai gali numatyti papildomų reikalavimų IMT įvertinti.
- Pirmą kartą taikant šį standartą, reikia nurodyti IMT, kuris neatitiko šio standarto nurodytų pripažinimo kriterijų ir todėl buvo nurašytas perėjimo prie VSAFAS dieną, likutinę vertę ir IMT, kuris buvo pirmą kartą užregistruotas vertine išraiška apskaitoje tik pritaikius 12-ąjį VSAFAS, vertę.

IMT vertės pagal turto grupes pasikeitimas per ataskaitinį laikotarpį

	Ž	P		InS	NKV	M/ I	TP	KKV	...	IŠ VISO
		G	Kp							
Įsigijimo ar pasigaminimo savikaina:										
Įsigijimo ar pasigaminimo savikaina ataskaitinio laikotarpio pradžioje										
Įsigijimai per laikotarpį (+)										
iš jų naujo										
Perleidimai ir nurašymai per laikotarpį (-)										
Iš jų pardavimai										
Pergrupavimai (+/-)										
Įsigijimo ar pasigaminimo savikaina ataskaitinio laikotarpio pabaigoje										
Sukaupta nusidėvėjimo suma:	X				X			X		
Sukaupto nusidėvėjimo suma ataskaitinio laikotarpio pradžioje	X				X			X		
Iš kitų subjektų perimto turto sukaupta nusidėvėjimo suma (+)	X				X			X		
Nusidėvėjimo suma per ataskaitinį laikotarpį (+)	X				X			X		
Sukaupta perleisto ir nurašyto turto nusidėvėjimo suma (-)	X				X			X		
Pergrupavimai (+/-)	X				X			X		
Sukaupta nusidėvėjimo suma ataskaitinio laikotarpio pabaigoje	X				X			X		

Viešojo sektoriaus apskaitos ir finansinės atskaitomybės standartai

(Lentelės tęsinys)

	Ž	P		InS	NKV	M/ I	TP	KKV	...	IŠ VISO
		G	Kp							
Nuvertėjimas:	X				X			X		
Nuvertėjimo suma ataskaitinio laikotarpio pradžioje	X				X			X		
Nuostoliai dėl turto nuvertėjimo per ataskaitinį laikotarpį (+)	X				X			X		
Nuvertėjimo sumos sumažėjimas per laikotarpį (-)	X				X			X		
Pergrupavimai (+/-)	X				X			X		
Nuvertėjimo suma ataskaitinio laikotarpio pabaigoje										
Tikrosios vertės pasikeitimas:		X	X	X		X	X			
Tikroji vertė ataskaitinio laikotarpio pradžioje		X	X	X		X	X			
Tikrosios vertės padidėjimo per ataskaitinį laikotarpį suma (+)		X	X	X		X	X			
Tikrosios vertės sumažėjimo per ataskaitinį laikotarpį suma (-)		X	X	X		X	X			
Pergrupavimai (+/-)		X	X	X		X	X			
Tikrosios vertės pasikeitimo suma ataskaitinio laikotarpio pabaigoje		X	X	X		X	X			
IMT likutinė vertė ataskaitinio laikotarpio pabaigoje										
IMT likutinė vertė ataskaitinio laikotarpio pradžioje										

Santrumpos:

Ž – žemė

P – pastatai, G – gyvenamieji, Kp – kiti pastatai

InS – infrastruktūros ir kiti statiniai

NKV – nekilnojamosios kultūros vertybės

M/I – mašinos ir įrenginiai

TP – transporto priemonės

NKV – kilnojamosios kultūros vertybės

... – kitos grupės išvardintos 12-ojo

VSAFAS 1 priede

X – pažymėti ataskaitos laukai nepildomi

12 VSAFAS – ilgalaikis materialusis turtas

Užduotys

Teorinis klausimas

Kurios išlaidos yra įtraukiamos į IMT įsigijimo savikainą?

- a) Palūkanos ir kitos skolinimosi išlaidos, tokios kaip paskolos administravimo mokestis ir pan.
- b) Išlaidos, patirtos veiklos pradžioje prieš turtui pasiekiant planuotą pajėgumą.
- c) Turto registravimo išlaidos.
- d) Išlaidos, patiriamos nuo tada, kai turtas tampa tokios būklės, kad galima pradėti jį naudoti.

Užduotys (2)

Praktinis klausimas

VSS „A“ 200X m. liepos 10 d. nemokamai perdavė VSS „B“ medicinos įrangą, įsigytą iš valstybės biudžeto lėšų. Perdavimo ir priėmimo akte nurodyta: medicinos įrangos įsigijimo savikaina – 25 000 Lt, sukauptas nusidėvėjimas – 5 000 Lt. VSS „B“ 200X m. liepos 10 d. apskaitoje registruoja gautą medicinos įrangą.

Kokie įrašai turi būti registruojami turto gavėjo apskaitoje?